

XÂY DỰNG VÀ TRIỂN KHAI DỰ ÁN VẼ TRANH VỀ CHỦ ĐỀ BIẾN ĐỔI KHÍ HẬU Ở TRƯỜNG THCS&THPT NGUYỄN TẤT THÀNH

NGUYỄN TUẤN SƠN*

Ngày nhận bài: 11/05/2016; ngày sửa chữa: 11/05/2016; ngày duyệt đăng: 12/05/2016.

Abstract: In order to improve the quality of teaching and learning Fine Arts at high school in line with the integrated teaching goals of the Ministry of Education and Training, the author has implemented the project on climate change painting at Nguyen Tat Thanh Secondary and High school. The project is a meaningful activity in the communicating on climate change through creative art pieces of work of students. In this paper, author also presents implementation and results of the project.

Keywords: Integration, project teaching, climate change, fine arts.

Biến đổi khí hậu (BĐKH) đang là một thách thức to lớn mang tính toàn cầu và Việt Nam là một trong những quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề nhất của BĐKH. Khô hạn, nước mặn xâm lấn, ô nhiễm không khí, ô nhiễm nguồn nước... đã và đang ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống của người dân ở khắp mọi miền, từ vùng sâu, vùng xa, vùng nông thôn cho đến các thành phố lớn. Chính vì vậy, giáo dục về BĐKH cho học sinh (HS), thế hệ chủ nhân tương lai của đất nước, càng trở nên cấp thiết hơn bao giờ hết. Đây là việc làm có ý nghĩa sâu sắc, giúp cho HS nhận thức rõ về trách nhiệm của mình đối với vấn đề chung của nhân loại để từ đó có những hành động thiết thực.

Xuất phát từ nhiệm vụ thực tiễn trên, nhóm Mĩ thuật Trường trung học cơ sở và trung học phổ thông (THCS&THPT) Nguyễn Tất Thành đã lựa chọn hình thức *dạy học dự án* (DA) với chủ đề vẽ tranh về BĐKH như một phương pháp hiệu quả trong việc giáo dục nhận thức về BĐKH và phát triển năng lực hội họa cho HS trong nhà trường. Cụ thể:

1. Mục tiêu DA vẽ tranh về chủ đề BĐKH của HS THCS&THPT Nguyễn Tất Thành

HS nhận thức được nguyên nhân và hậu quả của BĐKH đối với cuộc sống của con người, lựa chọn chủ đề vẽ tranh và cùng giáo viên (GV) xây dựng các sản phẩm mĩ thuật đa dạng, sinh động, có giá trị tuyên truyền, truyền tải được các vấn đề liên quan đến BĐKH tới những người xung quanh.

2. Xây dựng và triển khai kế hoạch dạy học Câu lạc bộ Mĩ thuật khối 6,7,8,10,11

DA “Vẽ tranh về đề tài BĐKH” của bộ môn Mĩ thuật được tiến hành tuân theo những bước cơ bản của phương pháp dạy học DA nói chung, bao gồm: xác định mục tiêu DA, xây dựng DA (thiết kế ý tưởng DA, xây dựng bộ câu hỏi định hướng, lập kế hoạch

DA), thực hiện DA và đánh giá DA. DA được tiến hành với thời lượng 90 phút/kéo dài trong 34 tuần theo phân phối chương trình của Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. Mục tiêu của DA là phát huy tối đa tính chủ động, sáng tạo của HS trong việc lựa chọn chủ đề, lựa chọn chất liệu vẽ tranh,... Bên cạnh đó, các sản phẩm của HS phải đảm bảo yêu cầu về mặt nội dung, có giá trị thẩm mĩ cao, có thể trưng bày, triển lãm trong những hoạt động lớn của nhà trường.

Xuất phát từ đặc trưng của một bộ môn nghệ thuật, DA “Vẽ tranh về đề tài BĐKH” cần phát huy được các năng lực chung của HS như: - Năng lực quan sát và khám phá cuộc sống; - Năng lực nhận thức thẩm mĩ; - Năng lực thực hành, sáng tạo mĩ thuật; - Năng lực biểu đạt thẩm mĩ; - Năng lực làm việc cá nhân và tương tác trong mĩ thuật.

Ngoài ra, chúng tôi còn khuyến khích sự sáng tạo của HS trong việc tìm tòi những chủ đề mới, sự độc đáo trong lựa chọn chất liệu cũng như trong cách thể hiện cá tính, ý tưởng của tác phẩm.

Bên cạnh những năng lực chung đã kể trên, DA cũng nhằm đáp ứng những yêu cầu riêng biệt của bộ môn Mĩ thuật cho HS như: - Giúp HS hiểu được quan sát và khám phá cuộc sống là yêu cầu bắt buộc với sáng tạo nghệ thuật; - Làm phong phú tư duy hình tượng và cảm xúc sáng tạo nghệ thuật; - Bước đầu hình thành cho HS cách nhìn, cách khai thác nội dung, chủ đề của một người họa sĩ; - Nhận thức được vai trò của mĩ thuật trong đời sống xã hội; - Nhận biết được tác phẩm mĩ thuật là sự tổng hòa của các thành tố đặc trưng như hình khối, đường nét, màu sắc, bố cục... và là sự thể hiện cách nhìn, cách nghĩ riêng của người sáng tác; - Biết vận dụng những trải nghiệm thẩm mĩ trong thưởng thức nghệ thuật.

* Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành

3. Quy trình thực hiện DA

Trên cơ sở xác định mục tiêu cũng như thời gian thực hiện DA, GV phụ trách Câu lạc bộ cùng với HS xác định các bước cụ thể để tiến hành DA như sau:

Bước 1: Xây dựng DA. Xuất phát từ nội dung học tập, GV hỗ trợ, giúp đỡ HS lựa chọn chủ đề, đưa ra những hướng dẫn, gợi ý cụ thể để HS có thể hiện thực hóa ý tưởng. Chủ đề phải gắn với thực tiễn đời sống, có giá trị tuyên truyền và đảm bảo tính khả thi để HS có thể làm việc độc lập và tạo ra thành quả thực tế. Khi thiết kế DA cũng cần xem xét đến những yếu tố thực tiễn (gia đình, nhà trường) có liên quan trực tiếp tới việc thực hiện DA. Sau khi xây dựng xong, mỗi HS sẽ có một cuốn đề án và sẽ thực hiện đề án theo kế hoạch. Việc xây dựng DA của Câu lạc bộ nghệ thuật được trình bày ở *bảng 1, bảng 2.*

Bảng 1

Nội dung	Hoạt động
Tim ý tưởng	- GV đưa ra gợi ý học tập thông qua một số hình ảnh ấn tượng, có tính thời sự... hoặc thông qua việc giới thiệu các họa sĩ nổi tiếng trên thế giới thuộc các trường phái nghệ thuật khác nhau như: Phục hưng, Ấn tượng, Dã thú, Lập thể... để HS lựa chọn đề tài. - HS lựa chọn chủ đề, GV tiến hành tham vấn để HS có thể lựa chọn hình ảnh, bố cục, chất liệu,... để vẽ, để làm, phù hợp với trình độ của HS.
Sưu tầm tài liệu	- HS sưu tầm tư liệu về trường phái nghệ thuật mà mình yêu thích. - Thu thập thông tin về ĐĐKH qua các tài liệu như các bài báo, tạp chí khoa học, phim truyền,.... thông qua các bài giảng trên lớp về tình trạng ĐĐKH trên toàn cầu. - GV giúp HS định hình được cách vẽ phù hợp với bản thân và phù hợp với trường phái mà mình thể hiện.
Lập kế hoạch	- Hoàn thiện cuốn đề án cá nhân (khoảng 14 trang) - Chuẩn bị màu nước (hoặc các chất liệu khác tùy thuộc vào sự lựa chọn của HS) - Làm phác thảo đen trắng (04 bản) - Làm phác thảo màu (04 bản) - Phóng tác phẩm ra khổ giấy A3 - Phóng tác phẩm ra khổ giấy A1 hoặc điều khắc tạo hình (kết quả đầu ra của HS) - Giới thiệu sản phẩm cho người thân, thầy cô, bạn bè... bằng nhiều hình thức như: xin chữ kí, quảng cáo, trang trí tại lớp học...
Dự trù kinh phí	Tổng hợp kinh phí để làm được sản phẩm: - In màu 10 trang (tranh của các họa sĩ đại diện cho trường phái mà HS yêu thích) - Đóng quyển - Màu sắc và các dụng cụ học tập khác
Kiến nghị	- Nhà trường - Gia đình - GV chủ nhiệm - GV mỹ thuật

Bước 2: HS thực hiện DA theo kế hoạch đã xây dựng. Sau khi chọn được đề tài, HS có thể trao đổi với nhau và với GV để hoàn thiện đề án. Đề án

Bảng 2. Chương trình DA mỹ thuật

STT	Tên bài	Số tiết
1	Tim hiểu về môn mỹ thuật, tìm hiểu chủ đề, tìm tư liệu về ĐĐKH và một số trường phái mỹ thuật tiêu biểu	04 buổi
2	Hướng dẫn HS tìm hiểu chất liệu màu nước và tìm chủ đề	02 buổi
3	Hướng dẫn HS viết DA	04 buổi
4	Vẽ phác thảo (mỗi HS vẽ 04 bản phác thảo bằng chất liệu chì)	04 buổi
5	Phác thảo màu (vẽ 04 phác thảo màu)	10 buổi
6	Vẽ tranh A2, A3 hoặc điều khắc, tạo hình	10 buổi

gồm hai phần chính: hoàn thiện cuốn đề án và thực hành các phác thảo chì, phác thảo màu và bản vẽ chính khổ A1 hoặc điều khắc tạo hình

Bước 3: Đánh giá. Trên cơ sở mục tiêu của DA, các tác phẩm do HS thực hiện sẽ được đánh giá theo các tiêu chí: ý tưởng, bố cục, hình vẽ, màu sắc, nét độc đáo, cảm xúc của người vẽ (HS được đánh giá thường xuyên trong mỗi tiết học theo danh sách Câu lạc bộ) (*bảng 3*).

Bảng 3. Mức độ đánh giá HS

Mức độ đánh giá	Nội dung đánh giá
Xuất sắc	Chọn chủ đề, xây dựng DA, hình ảnh sâu sắc, phác thảo chì, phác thảo màu, sản phẩm A1 (với điều khắc tạo hình thì dựa vào thực tế của sản phẩm)
Giỏi	Chọn chủ đề, xây dựng DA, hình ảnh sâu sắc, phác thảo chì, phác thảo màu, sản phẩm A2 (với điều khắc tạo hình thì dựa vào thực tế của sản phẩm)
Khá	Chọn chủ đề, xây dựng đề án, sưu tầm hình ảnh, phác thảo chì, phác thảo màu, thực tế sản phẩm cuối cùng

Phiếu đánh giá HS BẢNG ĐÁNH GIÁ KẾT QUẢ HỌC CÂU LẠC BỘ (Năm học 20.... - 20....)

Họ và tên HS: Lớp:

Ngày tháng năm sinh:

Câu lạc bộ: **DA MỸ THUẬT**

Thời gian học: 34 buổi

STT	Nội dung đánh giá	Mức độ		
		1	2	3
1	Ý thức thái độ học tập: nghiêm túc, tập trung, chuyên cần			
2	Kĩ thuật cơ bản môn: DA mỹ thuật			
	2.1. Kĩ thuật tìm hiểu các trường phái nghệ thuật			
	2.2. Kĩ thuật tìm và sắp xếp bố cục			
	2.3. Kĩ thuật vẽ hình			
	2.4. Kĩ thuật màu sắc			
3	Biểu đạt theo phong cách riêng			

(Mức độ: 1 - Khá; 2 - Giỏi; 3 - Xuất sắc)

Bước 4: Trình bày, giới thiệu sản phẩm và triển lãm. Bước cuối cùng của DA là triển lãm (trưng bày) sản phẩm của HS để các HS khác trong nhà trường, các thầy cô cũng như các bậc phụ huynh có thể thưởng thức thành quả đạt được của các em sau khi thực hiện đề tài.

Tổng số tranh có chất lượng là hơn 1000 tranh, trong đó có nhiều tác phẩm được Hội đồng nghệ thuật đánh giá cao và trao giải như: - *Đạt giải Vàng*: + Tác giả Nguyễn Hồng Thùy Trang (12D1), tác phẩm: *Cái cây bé nhỏ*; chất liệu: Màu nước, kích thước: 30x40 cm, sáng tác năm 2015; + Tác giả Nguyễn Thanh (7A2); tác phẩm: *Cái giá phải trả*; chất liệu: Màu nước, kích thước: 60x80 cm, sáng tác năm 2015; + Tác giả Bùi Lê Thảo Linh (8A5), tác phẩm: *Rồng*; chất liệu: Màu nước; kích thước: 60x80 cm, sáng tác năm 2015; - *Đạt giải Bạc*: + Tác giả Nguyễn Thục Anh (11D2), tác phẩm: *Nóng*, chất liệu: Tổng hợp, kích thước: 35x55 cm sáng tác năm 2015; + Tác giả Trịnh Anh Thư (7A5), tác phẩm: *Màu xanh của nguồn nước*, chất liệu: Màu nước, kích thước: 60x80 cm, sáng tác năm 2015.

4. Kết quả thực hiện DA

Sau khi đã hoàn thiện cuốn đề án, HS bắt đầu thực hiện 04 bản phác thảo chì trên khổ giấy A3. Sau khi hoàn thành, HS sẽ trao đổi với GV và các HS khác để chọn lựa bản phác thảo chì tốt nhất. Tiếp theo đó, dưới sự hướng dẫn của GV, HS sẽ thực hiện 04 bản phác thảo màu trên khổ giấy A3 hoặc A4 và cuối cùng là tiến hành 01 đến 02 bản ở khổ 60x80 cm hoặc một số sản phẩm tạo hình.

Triển lãm tranh “*Trái đất trong tay em*” tại Trung tâm Văn hóa Pháp đã thành công tốt đẹp và để lại nhiều ấn tượng sâu sắc cho người xem. HS tham gia rất tích cực, trong đó có những HS gửi tới 3 tác phẩm. Đó thực sự là một nỗ lực vô cùng lớn và đáng ghi nhận của các em. Các sản phẩm nghệ thuật được trưng bày có sự đa dạng cả về chất liệu (sơn dầu, bột màu, màu nước...) và cách thể hiện (tranh vẽ, tác phẩm tạo hình điêu khắc, mô hình,...).

Thành công của triển lãm không chỉ ở nội dung, ở giá trị tuyên truyền, cảnh báo về BĐKH mà quan trọng hơn là đã mang đến cho người xem những xúc cảm thẩm mỹ, những cách biểu hiện mới mẻ, đa dạng, đầy tính nhân văn thông qua hình thức nghệ thuật độc đáo. Đây là một DA giáo dục có ý nghĩa, thành công trên cả hai phương diện nội dung và nghệ thuật, được giới chuyên môn đánh giá cao và gây nhiều thiện cảm đối với người xem.

Việc sử dụng phương pháp học tập hiện đại, kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết (kiến thức từ các môn học khác) và thực hành (Mĩ thuật) đã phát huy được cách học tích cực, chủ động của HS qua hoạt động tương tác (thảo luận, khám phá, chia sẻ những thông tin từ bài giảng của GV và từ nhiều nguồn khác mà HS tự tìm kiếm) và trải nghiệm sáng tạo nghệ thuật (lựa chọn nội dung chủ đề và hình thức biểu đạt). DA vẽ tranh về chủ đề BĐKH của HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành còn khuyến khích và phát triển tư duy logic (từ các môn học khoa học) và tư duy sáng tạo (môn *Mĩ thuật*) để HS tiếp cận với cuộc sống đương đại, giúp các em hình thành phương pháp chuyển tải nhận thức trừu tượng thành thông điệp bằng ngôn ngữ nghệ thuật thị giác sinh động. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2013). *Công văn số 791/HD-BGDĐT ngày 25/6/2013 hướng dẫn thí điểm phát triển chương trình giáo dục nhà trường phổ thông*.
- [2] Bộ GD-ĐT (2013). *Mĩ thuật 7* (sách giáo viên). NXB Giáo dục Việt Nam.
- [3] Bộ GD-ĐT (2012). *Mĩ thuật 8* (sách giáo viên). NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] *Chương trình nhà trường môn Mĩ thuật Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội (2015)*.
- [5] Nguyễn Thị Cẩm Nhung (2013). *Thực hành Mĩ thuật 6*. NXB Giáo dục Việt Nam.

Xây dựng và tổ chức hoạt động...

(Tiếp theo trang 160)

thể nhân rộng mô hình CLBKH trong các trường trung học nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng giáo dục tại các trường phổ thông ở Việt Nam. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2013). *Công văn số 791/HD-BGDĐT ngày 25/6/2013 hướng dẫn thí điểm phát triển chương trình giáo dục nhà trường phổ thông*.
- [2] Nguyễn Tiến Long (6/2015). “*Báo cáo tổng kết hoạt động và kế hoạch tổ chức Câu lạc bộ Khoa học Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành năm học 2014-2015*”. Kỷ yếu hội thảo chương trình nhà trường, Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.
- [3] Ra mắt Câu lạc bộ Khoa học Nguyễn Tất Thành. <http://ntthnue.edu.vn/cung-tham-gia-cau-lac-bo-khoa-hoc-cac-ban-oi33-809>.
- [4] Nguyễn Minh Đường - Nguyễn Xuân Bảo (2010). *Kĩ năng, phương pháp giảng dạy tích cực cho lớp học đông người*. Trung tâm Tư vấn và Phát triển giáo dục.